

Tisdagen den 11 mars

Kl. 15.00

1 § Förslaget om ny statsminister föredrogs men bordlades åter.

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1985/86:93 till finansutskottet

1985/86:98 beträffande underprotokollet från utbildningsdepartementet till
konstitutionsutskottet

i övrigt till socialförsäkringsutskottet

1985/86:99 till kulturutskottet

1985/86:106 till trafikutskottet

1985/86:108 till finansutskottet

1985/86:111 till utbildningsutskottet

1985/86:112 till finansutskottet

1985/86:113 till utbildningsutskottet

1985/86:116 till arbetsmarknadsutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:316–319 till bostadsutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1985/86:17–19

Finansutskottets betänkande 1985/86:10

Skatteutskottets betänkanden 1985/86:21, 23 och 25–27

Lagutskottets betänkanden 1985/86:15 och 16

Utrikesutskottets betänkande 1985/86:16

Kulturutskottets betänkande 1985/86:13

Trafikutskottets betänkande 1985/86:12

Näringsutskottets betänkanden 1985/86:11–13

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:9

Bostadsutskottets betänkande 1985/86:12

*Om vissa ersättnings-
frågor för aidssmittade*

Anf. 1 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser vidta för att grundskyddet och ersättningsfrågorna skall få en tillfredsställande lösning för dem som smittats av HTLV-III-virus vid behandling med blod och blodprodukter på svenska sjukvårdsinrättningar.

Agne Hansson tar i sin interpellation särskilt upp de blödarsjukas situation. Han framhåller bl. a. att de blödarsjuka oförskyllt åsamkats skador inom samhällets vårdorganisation och att samhället därför bör känna ett ansvar för dem.

Enligt tillgängliga uppgifter från statens bakteriologiska laboratorium har hittills konstaterats 105 fall av HTLV-III-smitta vid behandling med blod och blodprodukter. Av dessa är 92 blödarsjuka. De har sannolikt smittats av utländska blodpreparat någon gång mellan åren 1979 och 1983. År 1983 började man utomlands värmebehandla blodpreparat till blödarsjuka. Alla till Sverige importerade sådana preparat är i dag värmebehandlade. I Sverige tillverkas blodpreparat till blödarsjuka av KabiVitrum AB. Självförsörjningsgraden för dessa preparat uppgår för närvarande till mellan 70 och 80 %. Sedan början av 1985 värmebehandlar också KabiVitrum sina preparat, och sedan sommaren 1985 testas samtliga blodgivare i vårt land. Risken för smittspridning vid behandling med blod och blodprodukter inom hälso- och sjukvården anses numera vara i allt väsentligt eliminerad.

Självfallet har samhället ett ansvar för de blödarsjuka liksom för andra patienter. Vad gäller frågan om ersättning till dem som smittats av HTLV-III-virus vid behandling inom hälso- och sjukvården vill jag nämna följande.

År 1978 tillkom en särskild läkemedelsförsäkring för skador som orsakats av läkemedel. Samtliga läkemedel som försäljs i Sverige omfattas av denna försäkring. Krav på ersättning för sådana skador prövas av Konsortiet för läkemedelsförsäkring. Enligt vad jag har inhämtat är frågan om ersättning till blödarsjuka för närvarande föremål för prövning. Den bedömning som konsortiet kommer att göra kan varken regeringen eller jag som enskilt statsråd påverka. Möjligheter till en överprövning hos en särskild nämnd av konsortiets beslut finns dock.

Jag vill i detta sammanhang även nämna att socialdepartementet och AIDS-delegationen håller en fortlöpande kontakt med Föreningen för blödarsjuka i Sverige, bl. a. genom den särskilda referensgrupp som knutits till delegationen med företrädare för berörda organisationer. Vid referensgruppens senaste sammanträde i slutet av januari diskuterades särskilt frågan om stöd och hjälp till de blödarsjuka som smittats av HTLV-III-virus. Jag räknar med att det samarbete som har inletts med de blödarsjuka kommer att fortsätta en lång tid framöver.

Anf. 2 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Mina avsikter med interpellationen var två. Den ena var att lyfta fram bristerna i de blödarsjukas grundtrygghet, den andra att belysa det utsatta läge de blödarsjuka och deras anhöriga drabbas av när de oförskyllt smittats av HTLV-III-virus eller kanske dött i aids.

Min förhoppning var att svaret på min interpellation skulle stilla den oro dessa människor i dag känner. Tyvärr ser jag svaret som alltför vagt för att kunna lugna.

På en punkt ger svaret ett klart besked, nämligen att de som efter sommaren 1985 behandlas med blod och blodprodukter inom hälso- och sjukvården inte längre behöver oroa sig för att få HTLV-III-smitta. Den smittan är nu eliminerad, och det är positivt.

Men de som råkat illa ut dessförinnan – och det är ju främst dem det gäller – hänvisar socialministern till läkemedelsförsäkringen och det samarbete som pågår mellan de blödarsjukas organisation och regeringens aidsdelegation. Detta hjälper dem föga, som jag ser det. Jag tycker det är väl enkelt att skjuta ifrån sig samhällets ansvar på det sättet.

Som framgick av svaret pågår en prövning av frågan om ersättning. Utgången vet vi således ingenting om. Är de drabbade inte nöjda, är de hänvisade till överklagande och fortsatta processer. Det är fråga om en prövning från fall till fall, där det rör sig om att rota i enskildas förhållanden, som i de här fallen är särskilt känsliga.

Eftersom dessa människor har drabbats i vården måste samhället känna sitt ansvar. Detta betonas också i svaret. Men tar samhället det fulla ansvaret för det dessa människor blivit utsatta för? Jag tycker inte det. Skall det vara nödvändigt att dessa stackars människor skall behöva processa sig fram till en ersättning? Klarar de det? Är rättstryggheten för dem så stark att de lyckas? Jag ifrågasätter starkt den saken.

Jag tycker att samhället borde ta ett mera direkt ansvar för dessa människor, och jag vill därför precisera min frågeställning till socialministern sålunda:

En klar förbättring skulle vara om man finge bort processandet och prövningen i varje enskilt fall och i stället kunde hitta mer generella former för ersättning från läkemedelsförsäkringen till de blödarsjuka som smittats av HTLV-III-virus. Avser socialministern att ta några initiativ i den riktningen?

Även om man på detta sätt skulle nå en lösning på frågan om en direkt ersättning för läkemedelsskadan, kvarstår fortfarande bristerna i grundtryggheten för de blödarsjuka. Grundtryggheten vid skador, olycksfall och dödsfall är inte lika stark för de blödarsjuka som för alla andra.

De blödarsjuka kan inte teckna livförsäkringar utan förbehåll, som andra kan. För att få teckna livförsäkring krävs friskintyg från läkare. Det kan inte en blödarsjuk få utan vidare. Skall han teckna livförsäkring undantas ersättning för skador som kan vållas av blödarsjukan.

Det här förhållandet accentuerades särskilt i samband med att aidssjukdomen kom. De blödarsjuka som oförskyllt drabbats av aids genom sjukvården och deras anhöriga blir på det här sättet dubbelt utsatta. Det är inte nog med

Prot. 1985/86:92
11 mars 1986

*Om vissa ersättnings-
frågor för aidssmittade*

att de oförskyllt får en livsfarlig sjukdom – de har heller inte samma grundtrygghet som vi andra.

Ett dödsfall kan innebära ekonomisk ruin. Rör det sig om en småföretagare har företaget kanske länge lidit skada och vederbörandes ekonomi undergrävs, därför att garderingar inte kunnat göras genom vare sig kollektiva eller enskilda försäkringar.

På den här punkten sägs ingenting i svaret. Jag vill därför precisera mig även här: Vad vill socialministern göra för att täppa igen den lucka i grundtryggheten för de blödarsjuka som finns, eftersom de i dag inte kan teckna egna försäkringar?

Anf. 3 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Låt mig först säga att läkemedelsförsäkringen, som infördes av den borgerliga regeringen, gäller alla skador på grund av läkemedel. Den gäller alltså inte bara när man blir smittad av HTLV-III-virus.

Försäkringen tillkom 1978. Vi har hittills inte funnit anledning att ompröva den – den har i stort sett fungerat bra.

I förhandlingar som nu pågår diskuteras frågan om ersättning till den här kategorin människor. Det kan vara möjligt beträffande all verksamhet som regering och riksdag initierar att man får göra översyner och justeringar. Men i detta fall är det inte aktuellt just nu.

När det gäller blödarsjukas situation vill jag säga att vi har tagit den på stort allvar inom departementet och AIDS-delegationen. Inte minst har socialstyrelsen i samråd med de blödarsjukas förening sammanställt ett omfattande program för åtgärder. Det sker i kontakt med Landstingsförbundet och statens bakteriologiska laboratorium. Man förbereder olika åtgärder. I allt detta arbete är de blödarsjukas förening med.

Jag vill hävda att vi ser allvarligt på spridning av aidssmitta över huvud taget, kanske i synnerhet när det gäller blödarsjuka.

Anf. 4 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag noterar naturligtvis vad socialministern säger om att regeringen ser allvarligt på den situation som har uppstått för dessa människor. Hennes uttalande är naturligtvis positivt.

Jag kan intyga att de blödarsjuka är mycket utsatta när de råkar ut för detta problem, som de egentligen inte alls själva är vållande till utan som de får genom samhällets sjukvårdsorganisation.

Det är helt klart att läkemedelsförsäkringen skall gälla alla läkemedelsskador. Jag ser också läkemedelsförsäkringen som en positiv skyddsåtgärd. Men detta är ett så speciellt fall.

Eftersom man ännu inte kommit fram till någon lösning i fråga om läkemedelsförsäkringen, kan frågan inte få vänta längre. I Amerika har man t. ex. kommit betydligt längre. Där behöver man nu inte pröva varje enskilt fall, utan där kan man hitta generella lösningar beträffande ersättningen.

Jag konstaterar således att socialministern och regeringen på den här punkten inte är beredd att svara upp till den allvarliga syn på de här frågorna som man uttalar att man har. Det beklagar jag.

När det gäller grundtrygghetsfrågan fick jag inte någon kommentar

beträffande min preciserade fråga. Det kan väl inte vara så att just den här kategorin människor, bara därför att de har denna sjukdom, skall ha en brist i det grundtrygghetsskydd som alla andra har och just på grund av denna brist råka särskilt illa ut, orsakat av samhällets sjukvårdsapparat? Hade de haft möjlighet att teckna enskild försäkring, skulle det i denna situation ändå ha kunnat vara till någon tröst för dem i bedrövelsen. Jag har förstått att regeringen fortfarande inte är beredd att göra någonting på denna punkt. Det beklagar jag.

Anf. 5 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag vill bestämt vända mig emot Agne Hanssons uttalande att regeringen inte ser allvarligt på frågorna när det gäller att försöka förhindra spridningen av HTLV-III-virus och att vidta åtgärder mot sjukdomen aids. Jag hävdar att Sverige är det land i världen som har den kanske högsta beredskapen och mest arbete på gång för att hindra smittspridningen. Epidemin är redan här, men vi vidtar alla tänkbara åtgärder för att hindra smittspridningen.

Vi har en offentlig hälso- och sjukvård som täcker hela landet och en socialtjänst i alla kommuner. Ett land med denna struktur, om något, skall ha goda möjligheter att hindra att smittan sprids. Vi har också en aidsdelegation, där samtliga politiska partier numera är representerade, och vi arbetar intensivt med olika frågor.

Vi följer kontinuerligt utvecklingen. Under hand som det kan uppstå situationer där det fordras lagstiftning eller andra åtgärder kommer vi att lägga fram förslag om förändringar.

Anf. 6 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Om nu regeringen, socialministern, ser allvarligt på problemet, varför är inte regeringen då beredd att pröva en mer generell ersättning, som kan betalas ut snabbare till dem som drabbas, för att om möjligt lindra den katastrof som de råkar ut för? Varför är inte regeringen då beredd att stärka grundtryggheten också för de blödarsjuka?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1985/86:125 om normen för socialbidrag

Anf. 7 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Rune Gustavsson har frågat mig vilken konsumtion som normen för socialbidrag ger kostnadstäckning för.

Till skillnad från t. ex. socialförsäkringssystemet bygger socialbidraget på en individuell behovsbedömning. Liksom i tidigare lagstiftning utgör socialbidrag det sista skydds nätet för människor i ekonomiska svårigheter. Om vi jämför tidigare lagstiftning med socialtjänstlagen, kan vi t. ex. se hur lagstiftarnas växande ambitioner återspeglas i språkbruket i och med den generellt höjda standarden och välfärdssamhällets utveckling. I 1871 års fattigvårdslag talas det om "nödtorftigt underhåll", i 1918 års fattigvårdslag

om "erforderligt underhåll" och i 1958 års socialhjälpslag om "livsuppehälle". I socialtjänstlagen 1982 används uttrycket "skälig levnadsnivå".

Enligt socialtjänstlagen (1980:620) har socialnämnden att svara för bl. a. ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Rätten till bistånd regleras i socialtjänstlagens 6 §. Den som har rätt till bistånd för sin försörjning och livsföring i övrigt skall tillförsäkras en skälig levnadsnivå, och biståndet skall utformas så att det stärker hans resurser att leva ett självständigt liv. Socialbidrag är en form av sådant bistånd.

För bedömningen av begreppet "skälig levnadsnivå" finns vissa riktlinjer, bl. a. i socialtjänstpropositionen (prop. 1979/80:1). Där anges att socialbidraget bör svara inte enbart för grundläggande behov i fråga om mat, dryck, kläder och bostad inkl. elström och uppvärmningskostnader. Det bör även täcka andra hushållsutgifter för t. ex. tvätt och rengöring, olika förbrukningsartiklar liksom försäkringar. Vissa behov av förströelse, rekreation och kommunikation, innefattande löpande kostnader för telefon, TV-licenser, dagstidningar, vissa resor etc., skall också tillgodoses. Vidare bör hjälpen täcka personliga utgifter för hygien, fritidssysselsättningar och sociala kontakter. Hänsyn skall också tas till fördyrade levnadskostnader på grund av arbete, t. ex. barnomsorgsavgifter, arbetsresor och fackföreningsavgifter, samt särskilt kosthåll.

Behövlig hemutrustning hör också enligt propositionen till den standard som socialbidraget bör garantera. Vad som skall anses behövligt kan varken i fråga om hemutrustning eller i fråga om annat fastställas generellt för alla. Bedömningen måste i stort anpassas efter den allmänna standardutvecklingen i samhället.

I socialtjänstpropositionen behandlas användningen av s. k. bruttonormer som grund för bedömningen av bidragsbehovet i det enskilda fallet. Genom sådana normer tillförsäkras den som behöver bistånd en viss levnadsstandard utan att varje behov prövas vart för sig. Den enskilde får därigenom lättare att bedöma om han i en viss situation kan få detta grundläggande bistånd eller inte. Han får också en viss frihet att inom den ram för hushållsbudgeten som normerna sätter disponera socialbidraget på det sätt som passar honom bäst.

Ytterst ankommer det på de tillämpande myndigheterna och domstolarna att precisera begreppet "skälig levnadsnivå". I detta hänseende är bl. a. att uppmärksamma två domar under 1984 från regeringsrätten gällande socialbidrag. I domarna sägs bl. a. följande:

"Det torde med skäl kunna hävdas att en bidragsnorm som ligger under existensminimum normalt inte kan anses tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Riksskatteverkets normalbelopp för existensminimum vid inkomsttaxering, som omfattar alla vanliga levnadsomkostnader utom bostadskostnad, bör därför kunna vara en utgångspunkt vid bedömningen av vad som kan anses vara en skälig levnadsnivå vid tillämpningen av 6 § socialtjänstlagen. En viss ytterligare vägledning vid bedömningen kan hämtas i konsumentverkets hushållsbudgetar, vilka genom Meddelandeblad nr 12/82 av socialstyrelsen överlämnats till socialnämnderna som hjälpmedel vid beräkning av normer för socialbidrag."

I socialtjänstpropositionen förordades att socialstyrelsen efter samråd med Svenska kommunförbundet skulle utforma allmänna råd om socialtjänstla-

gens tillämpning bl. a. för att motverka alltför stora skillnader i normnivåerna. Sådana allmänna råd är numera utarbetade. Där har man bl. a. utvecklat vägledande synpunkter kring begreppet "skälig levnadsnivå" liksom beträffande bruttonormsystemet.

Den modell för bruttonormsystem som de allmänna råden redovisar bygger på konsumentverkets beräkningar av skäliga kostnader för de olika delposter som finns uppräknade i socialtjänstpropositionen.

I princip föreligger inga större skillnader mellan riksskatteverkets normalbelopp för existensminimum och konsumentverkets hushållsbudgetberäkningar. Man kan säga att skillnaden ligger i att enligt konsumentverkets beräkningar posten "Möbler, husgeråd, TV, radio m. m." inkluderas i bruttonormen, medan riksskatteverkets existensminimum förutsätter särskild prövning vad gäller den posten. Om det är på det sättet i kommunen att mer omfattande hemutrustning liksom ersättning av förslitna kapitalvaror inte ingår i normen, kommer man till ett resultat som i kronor och i procent av basbeloppet motsvarar normalbeloppet för existensminimum. Men då bör också den hjälpsökande informeras om att han eller hon kan ansöka om socialbidrag till dessa behov särskilt och att kostnaderna för detta beräknas utanför normen. Om det däremot är så att kommunen vill räkna in budgetposten "Möbler, husgeråd, TV, radio m. m." i normen och utgår från att den enskilde själv får avgöra i vilka former han skall tillgodose sådana behov, bör kommunens bruttonorm i kronor och i procent av basbeloppet motsvaras av konsumentverkets beräkningar.

Det är viktigt att poängtera att rätten till socialhjälp alltid skall prövas individuellt. Socialbidragsnormer är i grunden endast vägledande och skall ses som ett hjälpmedel som aldrig får tillämpas rigoröst när det gäller att bestämma rätten till bistånd. Den enskildes situation kan motivera såväl lägre som högre bidragsbelopp än vad de av kommunen antagna normerna anger.

Anf. 8 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Vi har ju haft en diskussion under den senaste tiden om existensminimum, socialhjälpnormer m. m. Jag har ibland mött frågan: Vad ingår egentligen i dessa normer? Jag har också mött påståendet att vi politiker har överlåtit till domstolarna att fastställa vad som är skälig levnadsnivå. Eftersom domstolarna har fattat dessa beslut har man frågat sig: Vart tog den kommunala kompetensen vägen?

Jag tycker att svaret på min interpellation var värdefullt. Där säger socialministern att riksskatteverkets normalbelopp för existensminimum vid inkomsttaxering, som omfattar alla vanliga levnadsomkostnader utom bostadskostnad, bör kunna vara en utgångspunkt vid bedömningen av vad som kan anses vara en skälig levnadsnivå vid tillämpningen av 6 § socialtjänstlagen. Det är domstolarna som uttalat detta.

Socialministern säger vidare i svaret: "I princip föreligger inga större skillnader mellan riksskatteverkets normalbelopp för existensminimum och konsumentverkets hushållsbudgetberäkningar." Jag har fått uppgifter från socialförvaltningar om att det faktiskt skiljer ca 300 kr. per månad mellan

riksskatteverkets beräkning av existensminimum och de normer som bl. a. socialstyrelsen har rekommenderat. Enligt uppgifter som jag fått förhåller det sig så att när kommuner fastställer ett normbelopp – det kan överensstämma med riksskatteverkets beräkningar men också ligga under dessa – är det i regel inte det belopp som vederbörande socialhjälpstagare får, eftersom därtill kommer den individuella prövningen, som ju socialministern här har framhållit såsom mycket viktig. Då kommer beloppet att se helt annorlunda ut.

I sista delen av sitt svar poängterar socialministern hur viktigt det är att rätten till socialhjälp alltid prövas individuellt. Då blir frågan: Hur kan man då ha underlag för påståendet att bidragsbeloppen i ett stort antal kommuner ligger under socialhjälpnivån? Jag vill inte påstå annat än att det finns kommuner där beloppen ligger under normerna. Beloppet kan ligga under gränsen, om man tar hänsyn bara till den norm som kommunen har fastställt. Men om man vid prövningen verkligen tar hänsyn till den enskildes behov, kommer beloppet att ligga på en helt annan nivå.

Jag tror att det nu råder något av virrvarr när det gäller handläggningen av socialhjälpärenden och tillämpningen av reglerna. Jag har varit i kontakt med flera socialförvaltningar, och man tycker att det är besvärligt. Man har dels riksskatteverkets beräkning av normalbelopp för existensminimum, dels de normer som har rekommenderats och som även domstolarna utgått ifrån.

På många andra områden där lagstiftningen har prövats har man ju kommit underfund med vissa brister och då tittat på detta och ändrat det som varit fel. Vi har nu sett en del av verkningarna av tillämpningen av socialtjänstlagen, och jag ifrågasätter om det kanske inte är tid att nu göra en översyn. Eller är det så, socialministern, att den socialberedning som är tillsatt har att se över även det här? Jag är inte medveten om hur det förhåller sig med den saken. För att få ordning på det här behövs litet bättre riktlinjer, och jag tror att det skulle hälsas välkommet av många socialförvaltningar och av de tjänstemän som jobbar med dessa svåra frågor om vi fick en översyn och klarare riktlinjer.

Anf. 9 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Rune Gustavsson vet lika väl som jag och riksdagens ledamöter att socialtjänstlagen är en ramlag. Vi har ju mer och mer gått över till ramlagar som inte detaljreglerar hur kommuner, landsting osv. skall handlägga olika frågor. Den här lagen är ju ändå en ny lag – den trädde i kraft den 1 januari 1982.

När det gäller de allmänna råden från socialstyrelsen vill jag framhålla att dessa har utarbetats av socialstyrelsen i samråd med Kommunförbundet. Så sent som 1985 fastställde man riktlinjerna för socialbidragen. Det tar naturligtvis litet tid att åstadkomma en praxis i enlighet med de allmänna råden.

Enligt de direktiv som gäller för socialberedningen har denna inte att explicit se över hela socialtjänstlagen. Det står att man skall se över socialtjänstreformen. Bl. a. nämns LVU och LVM. Jag tror dock att man måste låta socialtjänstlagen verka en tid, innan man bestämmer sig för att göra några större förändringar i denna. Jag förmodar att Rune Gustavsson

inte menar att vi skall gå ifrån ramlagsmodellen och att riksdagen i detalj skall reglera hur kommunerna skall sköta sin verksamhet.

Rune Gustavsson säger att det skiljer mellan olika rekommendationer i detta sammanhang. Då vill jag säga att jag tror att det kan bero på om kommunerna följer en s. k. nettonorm eller om de följer bruttonormen. Det har ju blivit allt vanligare att kommunerna går över till det s. k. bruttonormsystemet. Bruttonormen innefattar då alla kostnader som kan hänföras till "skälig levnadsnivå", utan att man skall behöva göra enskilda bedömningar och utredningar för varje delbehov.

Vidare tror jag att man kan säga att det är förenligt med socialtjänstlagens intentioner att bruttonormssystemet tillämpas. Fortfarande tillämpas därvidlag s. k. nettonormer, som endast omfattar mat och de nödvändigaste förbrukningsvarorna. I övrigt får man ange de faktiska kostnaderna, varefter medel beviljas med hänsyn till de särskilda behoven.

Jag tror att vi bör avvakta när det gäller tillämpningen – vi har ju allmänna råd beträffande socialbidragen – innan vi lagstiftningsvägen vidtar andra åtgärder.

Anf. 10 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag var ju med när frågan om socialtjänstlagen behandlades i utskottet, och jag ansåg att det var en stor fördel att ha en ramlag. Men i många kommuner menar de som sysslar med sådana här frågor att kommunerna inte har så stor frihet längre i och med att domstolarna fattar sina beslut och även har fastställt normerna i detta sammanhang.

Om det sedan skall vara en individuell prövning – en sak som socialministern starkt poängterar – måste man ju fastställa vilken nivå man skall utgå från. Jag vidhåller vad jag tidigare har sagt, nämligen att jag tror att det är viktigt att vi ser över även dessa frågor för att få en bättre samordning och för att få bort litet av den irritation och de svårigheter som många socialtjänstemän i dag menar att det nuvarande systemet har fört med sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1985/86:114 om åtgärder för att stoppa viss tekoimport

Anf. 11 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig dels om regeringen kan redovisa i vilken utsträckning de svenska importörerna av textil- och konfektionsvaror tar hem varor från producenter som utnyttjar barnarbete, dels om jag är beredd att i likhet med den norske handelsministern vidta åtgärder för att stoppa sådan tekoimport.

Regeringen tar starkt avstånd från utnyttjandet av barnarbetskraft i alla dess former. Den hänsynslösa exploateringen av barn i produktionen hämmar deras utveckling. De slits ned fysiskt och psykiskt, och skolgången förhindras. Sverige har aktivt engagerat sig för att de internationella handelsavtalen även inbegriper sociala förhållanden. Under Tokyorundan

Prot. 1985/86:92
11 mars 1986

Om åtgärder för att stoppa viss tekoimport

Prot. 1985/86:92
11 mars 1986

*Om åtgärder för att
stoppa viss tekoimport*

undersöktes från svensk sida förutsättningarna för en s. k. socialklausul i GATT. Denna typ av engagemang är ett naturligt inslag i svensk handelspolitik.

Frågan om socialklausuler har nyligen varit föremål för en interdepartemental utredning. Enligt denna skulle en socialklausul med handelspolitiska sanktioner, som bygger på allmänt omfattade kriterier för arbetsförhållanden, utgöra en förstärkning av handelssystemet. Förutsättningarna för att nå framgång i frågan bedömdes dock som mycket ogynnsamma. Ett grundläggande skäl till detta är en samlad negativ u-landsinställning till en socialklausul. En sådan uppfattas av u-länderna snarast som ett försök från i-ländernas sida att inkräkta på u-ländernas nationella suveränitet och som ett försök att införa en förtäckt form av protektionism.

Enligt min uppfattning bör regeringen ändå utnyttja alla de möjligheter som kan finnas för att föra frågan framåt i internationella fora.

Sverige bör aktivt verka för att en multilateral och heltäckande lösning uppnås av de allvarliga problem som tas upp i interpellationen. Förstärkta insatser bör exempelvis göras inom ILO, där nya initiativ från svensk sida i syfte att begränsa barnarbete planeras.

I sitt brev till tekoimportörerna hänvisar den norske handelsministern till de upplysningar som har kommit fram i massmedia rörande barnarbete, och han anmodar importörerna att avstå från att importera sådana varor som kommer från producenter som grovt utnyttjar barn. Han hänvisar därvidlag till de starka reaktioner som sådana ovärdiga förhållanden möter från alla sidor i Norge.

För min del utgår jag från att även svenska importörer är medvetna om det starka opinionstryck som råder i denna fråga också i Sverige. Jag anser att det är viktigt att detta återspeglas i deras inköspolitik.

Visserligen finns ingen statistik på detta område. De större importörerna av tekoprodukter – KF, Åhléns, Kapp-Ahl och Hennes & Mauritz samt medlemmar i Svenska postorderföreningen – har emellertid givit mig besked om att de fäster stor vikt vid och mycket noga följer situationen i fråga om arbetsförhållanden och arbetsvillkor hos de producerande företag i u-länder med vilka de har ett etablerat samarbete. Importörerna har understrukt att de inte accepterar barnarbete vid dessa företag. Det är enligt regeringens mening viktigt att samtliga importörer följer denna linje och inte accepterar barnarbete i de exporterande företagen.

Anf. 12 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Tack för svaret, Mats Hellström. Jag är glad över den positiva tonen och hoppas att den knappa tiden räcker till för en fördjupning.

Barnarbetet i världen handlar om miljoners slaveri. Att det förekommer och att inte mer har gjorts för att stoppa denna cyniska behandling av barn i tredje världen är en skam för de högt utvecklade industriländerna. Tyvärr har Sverige inte anledning att stoltsera med något rättvisepatos i denna fråga. Vissa uttalanden kan tyda på att vi har gjort mer än vad vi i verkligheten har gjort. I sak har vi genom vår handelspolitik och brist på internationellt agerande mer att skämmas över än många andra länder. Jag skall vara konkret.

Utrikeshandelsministern säger att förstärkta insatser bör göras genom ILO och att detta planeras. I likhet med Sjuhäradsstidningen Västgöta-Demokraterns chefredaktör upplever jag det som pinsamt att Sverige inte redan i dag har undertecknat ILO-konventionen mot barnarbete. 32 andra länder har gjort det. Varför finns inte Sverige med i ett så självklart sammanhang, Mats Hellström?

Beklädnads förbundsordförande Karl Erik Persson har i ett brev till regeringen ställt samma fråga, och han efterlyser åtgärder för att komma till rätta med barnarbetet i världen.

En utmärkt utgångspunkt är också Majgull Axelssons bok *Våra minsta bröder*, som bl. a. behandlar tekoindustrins och bolagens roll i den tredje världen.

Vpk pläderar för en socialklausul samt naturligtvis en praktisk solidarisk insats genom ett snabbt undertecknande av nämnda ILO-konvention.

I interpellationssvaret om teko och barnarbetet säger Mats Hellström att förutsättningar för att nå framgång med kravet på en socialklausul är "mycket ogynnsamma". Skälet till ogynnsamheten uppges vara "en samlad negativ u-landsinställning".

Jag måste då ta upp nästa konkreta följdfråga: Vilka samhällsklasser har över huvud taget fått komma till tals i den här frågan? Självfallet påstår såväl vissa textilimportörer som fabriksägarna som står för utsugningen av tredje världens vuxna och barn att rättmätigt ställda krav på social rättvisa är ett ingrepp i deras maktutövning. Menar Mats Hellström att de mest utsugna och illa hanterade är delaktiga och delansvariga i slaveriet?

Barnarbetet kan jämföras med världssvälten däri att det är ett hinder för utveckling i tredje världen. Det är alltså en progressiv och solidarisk handling som vi efterlyser, att åtgärder av typ handelsrestriktioner vidtas, att socialklausuler upprättas etc., för att stoppa slaveri och utsugning. Jag tycker som sagt att interpellationssvaret andas en sådan inställning. Kan detta i så fall tolkas som en helomvändning och att regeringen i dag är beredd att gå opinionen mot barnarbete till mötes? Är det en riktig tolkning, Mats Hellström?

Låt mig ta upp en parallell som Bosse Elmgren berört i socialdemokratiska Västgöta-Demokraten. Sverige har i lag förbjudit all import av frukt från Sydafrika. Lagen bygger bl. a. på det faktum att det där förekommer slavarbete och barnarbete. Internationella handelsavtal och konventioner, som t. ex. GATT-avtalet, medger en sådan lagstiftning. Vad utsugarna och slavägarna själva anser borde sakna betydelse för svensk handelspolitik, när internationella organ ger oss möjlighet att ingripa.

Jag övergår så till utrikeshandelsministerns förhoppningar om tekoimportörernas och de svenska affärskedjornas sociala rättfärdighetskänsla. På mig verkar den förhoppningen en aning blåögd. När man genomskådat importörernas försåtliga propaganda, som är mycket intensiv, kan man faktiskt inte instämma i de här förhoppningarna. Jag undrar: Vad är det egentligen som hindrar ett snabbt ingripande utifrån de sociala rättfärdighetskrav som jag har tagit upp? Varför kan regeringen inte göra någonting nu, t. ex. underteckna ILO-avtalet?

Anf. 13 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Utrikeshandelsministerns svar på Viola Claessons interpellation om barnarbete är naturligtvis positivt i sin ton, vilket Viola Claesson redogjorde för. Men det är väl inte så förfärligt mycket mer. Han skriver att man tar bestämt avstånd ifrån allt barnarbete, och allt annat hade väl varit förvånande.

Vad man gör är att ställa förhoppningar på att internationella organ skall lösa de här problemen åt oss. Men, som utrikeshandelsministern fastslår i sitt svar, är förutsättningarna inte särskilt goda för att problemen skall kunna lösas på det sättet, i varje fall inte utan vidare. Det krävs alltså mycket starka åtgärder och kraftiga ingripanden från Sveriges sida för att den här situationen skall förändras.

Utrikeshandelsministern ställer också i svaret stora förhoppningar på att de svenska importörerna känner till detta, och det gör de alldeles säkert. Men förhoppningen att de skulle informera om det är kanske litet blåögd. Eftersom de är intresserade av att sälja de produkter de tar in, kommer de förmodligen inte att lämna en information som är negativ för dem – inte utan vidare, inte utan att den svenska regeringen vidtar någon åtgärd för att förändra läget.

Viola Claesson har ganska noga gått igenom frågan och exemplifierat vad som går att göra. Det är också ungefär vad jag skulle kunna säga, och därför behöver jag inte gå in närmare på det. Men det finns andra saker i det här sammanhanget som man också skulle kunna fundera över. Det är inte bara barnarbete man har att ta ställning till, det gäller arbetsförhållanden över huvud taget i många av de här länderna och för många av de tekoarbetare som på det här sättet förfärdigar tekoprodukter som vi kan köpa billigt. Vi är naturligtvis skyldiga litet till mans när vi köper de här produkterna. Men om vi som konsumenter inte har fått information, inte har vetskap om förhållandena och inte kan skilja mellan de produkter som saluförs, kan vi inte heller leva upp till det ansvar som man rimligtvis kan kräva av oss alla. Här vilar alltså ansvaret tungt på den svenska regeringen och på dem som importerar dessa varor. Vad vi förväntar oss är åtgärder, och jag upprepar den fråga som Viola Claesson ställde: Vilka konkreta åtgärder kan vi förvänta oss från regeringen relativt snart?

Herr talman! Jag kanske också får tala något om svensk importpolitik över huvud taget när det gäller tekoprodukter, eftersom det är intressant i sammanhanget. Vår import av tekoprodukter är mycket stor. Vi importerar för drygt 14 miljarder om året. Det innebär att vi har en negativ handelsbalans när det gäller tekoprodukterna.

Är det möjligt att i dag också få ett svar från utrikeshandelsministern på hur svenska regeringen kommer att ställa sig när det gäller förhandlingarna om ett nytt multifiberavtal och om möjligheterna till importbegränsningar från lågprisländerna? Sådana begränsningar är en förutsättning för att den svenska tekoindustrin skall kunna leva vidare. Jag skulle vara mycket tacksam om vi också på den punkten kunde få ett svar från utrikeshandelsministern.

Herr talman! Det är olika saker som tagits upp av interpellanten och av Lennart Brunander, och jag skall först lyfta ut den ena ur diskussionen.

Det ställdes en fråga om hur Sveriges ratificering av ILO-konventionen skulle vara ett sätt att hjälpa till i denna fråga. Det är i så fall på ett mycket indirekt sätt, därför att den gäller barnarbete i Sverige. Skälet till att man sedan 1973 inte har ratificerat just den speciella konvention som nämns här är den noggrannhet med vilken vi vill iaktta konventioner. Sverige skriver inte på saker som Sverige sedan inte är berett att ställa upp för i praktiken. Med de regler som gäller på den svenska arbetsmarknaden – vi anser ju inte att vi har barnarbete av den typ som ni talar om här – har det varit svårt att ratificera konventionen som den nu är skriven.

Däremot har arbetsmarknadsdepartementet sagt att man håller på att granska vårt förhållande till konventioner som rör sysselsättning av barn och minderåriga. Det är ett intresse för oss att göra ILO:s konventioner bättre, så att de verkligen handlar om de problem vi talar om nu. Det är vad som ligger bakom Sveriges planer på initiativ i ILO. Det innebär också att arbetsmarknadsdepartementet, som är ansvarigt för dessa frågor, går igenom konventionerna.

Men om man ratificerar dem har det inte specifikt att göra med det som togs upp i interpellationen om tekoimport från u-länderna. Där är ju problemet verkligen så, Viola Claesson, att det inte är fråga om överklass eller inte. Tyvärr, menar vi, är det så att samtliga u-länder har redovisat en samlad inställning. Det är socialistiska u-länder, kommunistiska u-länder, konservativa u-länder. Alla upplever socialklausulen som ett förtäckt protektionistiskt sätt för i-länderna att komma åt deras industrialisering och inte som ett skydd för arbetare – barn och vuxna – mot dåliga arbetsförhållanden. Det är det beklagliga i situationen att vi har ett rakt nej till en ny internationell överenskommelse på handelsidan från u-länderna. Det är, Viola Claesson, inte bara fråga om överklassen i länderna, utan det gäller också de länder som har socialistisk eller kommunistisk regering.

Det är mycket viktigt att vi driver dessa frågor med rena motiv och verkligen inte är protektionister i det avseendet, och jag måste säga att den argumentation som Lennart Brunander drog in på slutet inte är någon hjälp i den frågan. Det är inte för att vi skall klara den svenska textilindustrin som vi vill agera mot barnarbete i u-länderna, utan det är för u-ländernas barns skull. På den punkten är Viola Claessons interpellation helt ren, det har jag inga som helst skäl att föra upp till debatt här. Den utgår från barnens situation i u-länderna. Men det är en helt annan sak när Lennart Brunander för in frågan om den svenska tekopolitiken i andra avseenden. Skall vi ha någon möjlighet att efter hand få förståelse hos u-länderna för dessa krav är det oerhört viktigt att vi inte blandar in svensk protektionism utan verkligen tar upp den allvarliga fråga det handlar om, nämligen att i fattiga länder med utomordentligt stor slum och låg levnadsstandard få bort barnarbete där det förekommer. Men det är inte fråga om att säga nej till vissa typer av import, utan det är att genom opinionstrycket från våra länder kunna medverka till att regeringarna i andra länder förstår att detta är ett allvarligt problem. Då är det inte bara fråga om regeringarna. Jag skulle vilja säga att det också i hög

grad är fråga om de fackliga organisationerna. Jag för min del delar den mening som kommer fram i den bok som Viola Claesson citerade ur, Majgull Axelssons bok *Våra minsta bröder*. I boken konstaterar hon att den handelspolitiska vägen inte är särskilt framkomlig i dagsläget. Hon säger dock att man ändå bör fortsätta att driva dessa krav på socialklausuler. Det tycker jag också. Hon säger att man bör driva dessa krav därför att den europeiska debatten kan fungera som ett latent hot mot stater som låter sina barn utsättas för grov exploatering. Det kan ha en viss disciplinär effekt – opinionstrycket kan hållas uppe. Därför välkomnar jag i hög grad Viola Claessons interpellation.

Om man verkligen går igenom problemets rötter – fattigdomen i u-länderna och den extrema misär som råder i många av de länder där barnarbete förekommer – konstaterar Majgull Axelsson följande i slutet av sin bok:

”Fackföreningsrörelsen har nämligen unika möjligheter att förbättra villkoren för barnarbetarna. Det är beklagligt att så många fackliga organisationer är omedvetna om denna styrka.

Det finns inga andra organisationer – med undantag för kyrkan i vissa delar av världen – som har samma bredd. Fackföreningsrörelsen kan bidra till förändringar både på det lokala och det globala planet. Den kan nå ut till människor, som annars på grund av sin fattigdom är utestängda från kunskaper, och förklara vilken skada barnarbetet åstadkommer både för barnen, familjerna och ekonomin. På det internationella planet ger denna förankring i levande verklighet extra tyngd åt facket opinionsbildning och lobbying till förmån för barnarbetarna.”

Opinionstrycket måste alltså hållas uppe på många områden, t. ex. på det fackliga området. I Sverige ger vi bistånd till vår fackföreningsrörelse för att den skall hjälpa facket i u-länderna med utbildningsinsatser. Opinionstrycket måste även hållas uppe hos konsumenterna, där trycket på importörerna kommer in. Jag vill upprepa vad jag sade i mitt svar, nämligen att regeringen anser att det är viktigt att samtliga importörer tar avstånd från barnarbete och inte accepterar att det förekommer i de företag som de samarbetar med. Vi måste även hålla uppe opinionstrycket när det gäller regeringarna. Vi har sannerligen drivit på regeringarna för att hålla opinionstrycket uppe, t. ex. i GATT och i ILO. Då gäller det inte bara den fråga som vi diskuterar nu, nämligen tekoimporten. Det gäller naturligtvis även importen av te, kaffe och mineraler, t. ex. tenn, lika mycket. Barnarbete förekommer ju även i dessa sammanhang.

Anf. 15 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jo, Mats Hellström, jag tar gärna upp alla de andra områdena också, men det finns inte tid till det nu.

Jag kommer från Sjuhäradsbygden som är en tekobygd, vilket Mats Hellström säkert känner till. Där handlar det om att sömmerskornas och textilarbetarnas arbeten kan komma att slås ut, om vi fortsätter att importera och kanske t. o. m. släpper lågprisimporten helt fri. Lågprisimporten bygger till stor del på barnarbetet.

Jag måste säga att jag är något förvånad: Tror Mats Hellström inte att

Beklädnads förbundsordförande, som samtidigt är ordförande i Beklädnadsinternationalen, känner till vad ILO-konventionen innebär? Just han har skrivit ett brev till regeringen, adresserat till Olof Palme, där han tar upp just dessa frågor och ställer samma krav som jag gjorde tidigare om att Sverige bör underteckna konventionen. Jag hade också hoppats att Mats Hellström kände till att u-länderna genom Beklädnadsinternationalens kongress 1984 har gjort ett klart uttalande för en socialklausul. U-länderna finns ju med där. Detta skedde enhälligt och helt i överensstämmelse med den diskussion som delar av arbetarrörelsen fört i länder som Sverige. Den samlade negativa u-landsinställningen, som Mats Hellström nämnde tidigare som ett hinder för en socialklausul, faller ju platt till marken när man känner till detta. Vi vet ju vilka det är som har samlats till att förhindra en social rättvisa. Det är ju de som motsvarar storfinansen i dessa länder. Om nu de svenska textilimportörerna, om vi skall ta upp dem också, vill vara med och påverka förhållandena åt rätt håll i tredje världen, finns det inte heller någon anledning för dem att motsätta sig en socialklausul. Det måste vara fritt fram om de delar våra värderingar, eller hur?

Jag tycker att vi skall pröva om varuhusen menar allvar, och det kan man göra på olika sätt. De erfarenheter som facket har gjort vid sina kontakter med de importerande varuhusen är tyvärr dystra. KF har t. o. m. vägrat att lämna ut en lista över vilka producenter som man anlitar.

Jag vill föreslå – och skulle vilja få en kommentar till det – att Mats Hellström och regeringen om möjligt tar initiativ för att få fram listor också från de andra varuhuskedjor och textilimportörer som här har nämnts. Då får vi snart veta om de har något att dölja. Vi får veta vilka producenterna är och kan avgöra om importörerna har anlitat producenter som använder barnslavar osv. eller ej.

Anf. 16 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Mats Hellström säger här att u-länderna är mycket negativa till en socialklausul och inte vill gå med på införande av en sådan. Det kan man också förstå. De upplever väl ett sådant krav som en prickning eller som en tillrättavisning för att de använder barnarbetskraft, och det är naturligtvis något som de inte gärna vill få.

Men jag undrar också litet grand om den svenska regeringen i alla avseenden är lika känslig när det gäller u-ländernas synpunkter. Jag har en känsla av att det inte är på det sättet. Jag tycker att regeringen har all anledning att på ett mycket mera intensivt sätt försöka få till stånd de internationella överenskommelser som Mats Hellström talar om, inte bara vänta på att de skall träffas. De kommer förmodligen inte till av sig själva, utan det krävs säkerligen mycket kraftiga och kanske t. o. m. drastiska åtgärder för att något skall bli gjort.

Jag vill också efterlysa vad regeringen gör för att de stora tekoimporterande varuhuskedjorna skall redovisa på vilket sätt de får fram sina produkter. Då får konsumenterna möjlighet att välja produkter som har tillkommit på ett mera tilltalande sätt än genom utnyttjande av barnarbetskraft. I dag finns inte den valmöjligheten, eftersom man inte känner till vilka producenter det är fråga om.

Jag vill också peka på det förhållandet att Mats Hellström inte gärna vill svara på frågan om importpolitiken i stort. I och för sig kan jag förstå det, eftersom det inte direkt hör till saken, men det är intressant i sammanhanget, eftersom det bör finnas ett multifiberavtal och en socialklausul. Den totala synen på den svenska importpolitiken på tekovaruumrådet har ju betydelse i sammanhanget.

Vi vet också att det finns kraftiga strävanden för en ytterligare liberalisering av denna import och att regeringens tongångar inte har varit negativa häremot. Det bekymrar oss i tekobygderna, eftersom vi tycker att regeringen i dag tillåter en import som är för stor i förhållande till landets konsumtion.

Jag skulle fortfarande vara tacksam för en kommentar från utrikeshandelsministern även i den frågan. Även om dessa frågor inte nödvändigtvis behöver sammankopplas, finns det ändå ett samband mellan dem.

Anf. 17 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Det är just den sammankopplingen som, om den gjordes, verkligen skulle peka hän mot protektionism och som skulle tyda på att man inte alls är intresserad av arbetsförhållandena för barnen i u-länderna utan i stället av den svenska tekopolitiken. Så får det verkligen inte vara, Lennart Brunander. Den frågan hör enligt riksdagens debattregler inte heller till den interpellation som vi diskuterar.

Vad vi skall göra är att försöka medverka till en förbättring av situationen för u-ländernas barn, inte att blanda in de svenska intressena i detta sammanhang. Det vore utomordentligt negativt för våra möjligheter att få förståelse hos u-länderna, om vi skapade det intrycket att all eller nästan all u-landsimport innebär utnyttjande av barnarbete. Det vore inte ett seriöst sätt att argumentera i denna debatt. Vi skall i stället inrikta oss på den viktiga fråga som Viola Claesson tog upp i sin interpellation.

Låt oss då gå tillbaka till ILO, varvid vi bör ta upp två olika frågor. Det gäller först och främst den speciella konvention som har nämnts och som handlar om reglerna i Sverige för behandlingen av de svenska barnen. När konventionen först behandlades i Sverige var de agerande, inkl. LO, överens om att den inte borde ratificeras, eftersom vi håller mycket noga på våra regler. Men därvidlag håller man, som jag sade förut, nu på med en omprövning på arbetsmarknadsdepartementet. Man vill över huvud taget modernisera de här konventionerna, försöka få dem att bli bättre instrument för att möta den typ av problem som vi har tagit upp i denna debatt. Det finns alltså ingen oenighet på den punkten.

Själva huvudfrågan, hur vi skall kunna ändra på förhållandena, behandlas på olika plan. När det gäller regeringarna är det bara att konstatera, Viola Claesson, att samtliga u-landsregeringar, också i länder som står Viola Claessons parti nära – Cuba, Tanzania och andra – har samma uppfattning. Man är emot en sådan här socialklausul. Vi försöker övertyga dem om att detta inte är svensk protektionism, västlig protektionism eller industrilandsprotektionism utan att det handlar om att förbättra för u-ländernas barn. Vi kommer att fortsätta med det, men det tar naturligtvis tid, och det är inte lätt.

Samtidigt är de fackliga initiativen viktiga – jag återkommer till det. Majgull Axelsson beskriver i sin bok hur det också finns möjlighet att ta tag i

det fackliga engagemanget i u-länderna, eftersom många vuxna fackliga medlemmar i u-landsföretag där det finns barnarbete är negativa – också av egenintresse – till barnarbete. Barnen drar ner lönerna, försämrar arbetsvillkoren och gör att det fackliga arbetet försvåras.

Det är alltså inte svårt i och för sig att få opinion hos u-ländernas fackföreningar mot barnarbete. Men som Majgull Axelsson säger i sin bok är det olyckligt om man bara skjuter undan problemet genom att "slänga ut" barnen till den svarta ekonomin, där de får ännu sämre villkor, kanske kommer in i barnprostitution – verkligt slaveri, som är helt okontrollerat och står utanför den kontroll och den övervakning som deras vuxna fackliga kamrater skulle kunna ge. Därför är den rekommendation bra som Majgull Axelsson ger i sin bok att man skall ge fackföreningsrörelsen i u-länderna sådant stöd att den också kan hjälpa till att ge barnen utbildning, samtidigt som man förstärker deras fackliga rättigheter och minskar på barnarbetet. Det finns i boken en lång rad konkreta förslag som jag tror är utomordentligt viktiga, också för vårt land, att ta fasta på. Och därvidlag har vi som sagt instrument. Vi ger bistånd till den svenska fackföreningsrörelsen, vilket går vidare till fackföreningsrörelsen i de länder vi nu talar om, för att verkligen kunna förbättra barnens ställning.

Vi måste alltså arbeta på många olika plan samtidigt, och vi måste stödja det fackliga internationella arbetet. Från regeringens sida skall vi göra vad vi kan för att driva denna fråga i internationella fora – ILO, GATT och andra – i medvetande om att det här inte går att nå snabba resultat, eftersom motståndet tyvärr är så kompakt hos u-landsregeringarna. Men det är inget skäl för oss att avstå.

Praktiskt kan vi sedan – samtliga som konsumenter, vi som regering, ni som riksdagsmän – bibehålla trycket på importörerna, så att de avstår från att använda sig av företag med barnarbete och så att de så öppet som möjligt redovisar hur deras import går till.

Anf. 18 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag tycker att det känns som om vi får mer och mer gehör för vårt krav hos regeringen, när Mats Hellström nu uttalar sig. Men jag litar ändå inte riktigt på dessa utfästelser – jag måste säga det. Om vi nu håller oss enbart till tekoområdet och den import det där handlar om, vill jag framhålla att jag har tillräckligt goda kontakter från mitt tidigare fackliga arbete inom Beklädnads – och jag har fortfarande kontakter – för att veta att på beklädnadsområdet, i samband med Beklädnadsinternationalens kongress och genom Karl Erik Perssons och många andras initiativ, har facket och arbetarnas representanter inom textil och konfektion i u-länderna klart tagit ställning för sådana här åtgärder. Det spelar ingen roll om Mats Hellström då hänvisar till socialistiska länder och kapitalistiska länder i den tredje världen. Det var ett enhetligt uppträdande, varvid både i-ländernas arbetarrepresentanter inom beklädnadsområdet och u-ländernas representanter var närvarande. Det är på det sättet, och det tycker jag är en styrka som regeringen bör utnyttja här i Sverige.

Beklädnads ombudskvinna Christina Högmark har i en utmärkt och engagerad artikel på s. 3 i Aftonbladet i går, som jag förutsätter att Mats

Prot. 1985/86:92
11 mars 1986

*Om åtgärder för att
stoppa viss tekoimport*

Hellström har sett, avslöjat ett av de fräcka argument som textilimportörerna brukar använda. Jag är mycket ledsen över att Mats Hellström också tog upp detta med prostitutionen. Om det skulle vara så att barnarbete är det enda alternativet till prostitution för dessa stackars barn, för dessa stackars utsugna människor i tredje världen, hamnar man när det gäller argumenten rätt i knät på textilimportörerna, och det tycker jag är att gå ett steg för långt. I dag har de svenska textilimportörerna verkligen vind i seglen när de kör med sina råa argument. Carl Hamilton är den ende något så när kände s-märkte nationalekonom som pläderat för att vi skall ha fri import av kläder för att gynna svenska barnfamiljer. Men det är ju en vulgär propaganda och något som inte stämmer med verkligheten.

Jag vill återigen fråga: Vilken stol sitter Mats Hellström på egentligen när det gäller de starka påtryckningarna från textilimportörerna? Svensk teko-produktion lever ännu, och jag tror att jag har hela tekobygden bakom mig när jag avslutar med att säga: Låt inte svensk tekoproduktion krossas genom en smutsig importpolitik som vilar på barnslaveri och annan utsugning!

Anf. 19 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag citerade inte textilimportörerna. Jag vill försöka ta tag i denna mycket allvarliga fråga.

Viola Claesson var den första som citerade Majgull Axelssons bok. Den innehåller verkligen *praktiska* förslag, som vi skall ta fasta på om vi tillsammans vill försöka lösa frågan. Majgull Axelsson skriver bl. a.: "En sådan strategi" – alltså att facket skulle hjälpa till att driva ut barnen från arbetsplatserna – innebär emellertid inte att barnarbetet utplånas. I stället tvingas barnen ut i den svarta ekonomin, där de står alldeles oskyddade mot arbetsgivarnas exploatering."

Vidare heter det:

"När facket ignorerar barnarbetarna eller inskränker sig till att köra ut dem från arbetsplatserna, skapar man fler problem än man löser."

Detta var alltså citat ur den bok som vi uppenbarligen bägge anser vara väsentlig. Det är viktigt att förstärka barnens ställning och inte så att säga i nästa vända återigen gömma problemet någonstans.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Anf. 20 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas finansutskottets betänkande 10 främst bland två gånger bordlagda utskottsbetänkanden.

9 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1985/86:117 Följdlagstiftning till den nya skollagen, m. m.

1985/86:120 Vissa varvsfrågor m. m.

1985/86:121 Inriktningen av konsumentpolitiken m. m.

1985/86:124 Den statliga redovisningsrevisionen m. m.

1985/86:127 Riktlinjer för industripolitiken på rymdområdet, m. m.
1985/86:130 Inkomstskatten för åren 1987 och 1988
1985/86:135 Förslag till medelsanvisning för anslaget Bidragsförskott
1985/86:137 Ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljer
1985/86:140 Vissa inkomstförstärkningar på statsbudgeten, m. m.

Prot. 1985/86:92
11 mars 1986

Meddelande om fråga

10 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 11 mars

1985/86:416 av *Karl-Erik Persson* (vpk) till industriministern om ersättningsindustri till Ljusnarsbergs kommun:

Uddeholm Strip Steel AB Bångbroverken läggs ner, vilket innebär att 220 personer mister sitt arbete i Bångbro. Enligt vad som framgått av information från företaget kommer man inte att ta något som helst samhällsansvar för de anställda. Det betyder att Ljusnarsbergs kommun kommer att få en arbetslöshet på 20 %, om man inte snabbt får hjälp med ersättningsindustri.

Är industriministern beredd att hjälpa till med ersättningsindustri till Ljusnarsbergs kommun?

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.08.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren